

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ κομμουνιστικὸν Διάγγελμα.

Τὰ κυριώτατα σημεῖα τοῦ κομμουνιστικοῦ τούτου Διαγγέλματος ἐν ἄκρᾳ περιλήψει εἶναι τὰ ἔπομενα :

Ἄπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπασα ἡ ἴστορία τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν εἶναι ἴστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι, Πατρίκιοι καὶ Πληθεῖοι, βαρῶνοι καὶ δουλοπάροικοι, ἐργοδόται καὶ ἐργατικοί, καταπιέζοντες καὶ καταπιεζόμενοι, διεξάγουσιν ἀδιάλειπτον ἄγωνα ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἢ λανθάνοντα ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ πάλη αὕτη ἀπολήγει εἰς καθολικὴν ἢ μερικὴν καταστροφήν.

Τὸ γραινόμενον τοῦτο ἐκδηλοῦται ἵδια ἐν τῇ νεωτέρᾳ κοινωνίᾳ, τῇ ἀστικῇ, ἢτις ἐδημιουργήθη πρό τινων αἰώνων μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς τιμαριωτικῆς κοινωνίας. Κατὰ τὸ παρελθόν ὑφίστατο ὥσαύτως ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν τάξεων, ἀλλ' ἦδη ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος περιῳρίσθη μεταξὺ δύο μόνον—τῆς ἀστικῆς, τῆς τοῦ κεφαλαίου, καὶ τῆς ἐργατικῆς, τοῦ Προλεταριάτου.

Ἄμφοτεραι αὗται αἱ τάξεις διέστανται πρὸς ἄλληλας ἐξ οἰκονομικῶν αἴτιων. Ἡ μία, ἡ τοῦ κεφαλαίου, εὐποροῦσα καὶ χρησιμοποιοῦσα αὐτὸν πρὸς νέαν παραγωγῆν, καθίστησιν ὑποτελῆ τὴν ἐργασίαν, οἵσονεὶ δορυάλωτον. Θριαμβεύει αὕτη· αἱ παλαιότεραι κοινωνικαὶ δυνάμεις, ὁ τιμαριωτικὸς εὐγενής, ὁ κληροικός, ὁ ἐπιστήμων, ἐκμηδενίζονται πρὸ τῆς δυνάμεως της. Χρῆμα, οἰκονομικὸν συμφέρον, τὸ πᾶν. Θρησκευτικὸς βίος, Γάμος, Οἰκογένεια, Ηθικότης ωθούμζονται κατὰ τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰ συμφέροντα τῆς κεφαλαιοκρατίας. Αὕτη ἡ εἰκὼν τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς κοινωνίας.

Κατὰ τὸ κομμουνιστικὸν τοῦτο Διάγγελμα, μόνον ἡ ἀνάπτυξις τῆς παραγωγῆς, οὐδὲν ἄλλο ἡθικὸν ἢ κοινωνιὸν αἴτιον, ἀποτελεῖ τὴν θεμελιώδη ἀφετηρίαν παντὸς κοινωνικοῦ καθεστῶτος. Κατ' ἀκολουθίαν, πᾶσα ἐκδήλωσις ἀνθρωπίνη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, πᾶσα θρησκευτική, φιλοσοφικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποκάλυψις, μεταμόρφωσις καὶ δη-

μιουργία, πρύποτίθησιν οἰκονομικὴν δημιουργίαν. Ἀρχαῖος ἔλληνορρωμαϊκὸς κόσμος, Χριστιανισμός, Σταυροφορίαι, Ἀναγέννησις, Μεταρρύθμισις, Ἐπαναστάσεις ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Γερμανίᾳ. Ἄνευ τῆς οἰκονομικῆς ἐπαναστάσεως οὐδὲν σοβαρὸν καὶ μόνιμον ἐν τῇ ἔξελίξει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Καὶ ἡ νέα πολιτικὴ κοινωνία, ἡ διάδοχος τῆς τιμαιωτικῆς τῶν μέσων αἰώνων, ὑπέστη τὴν σύγχρονον οἰκονομικὴν μεταμόρφωσιν. Ἀποτέλεσμα: ἔνιαία κυβέρνησις, ἔνιαία νομοθεσία, ἔνιαίον ὅμιδικὸν συμφέρον τάξεως, ἔνιαίον φρούλογικὸν σύστημα. Ἐντὸς ἐκατονταετίας ἡ ἀστικὴ τάξις ἐκνοιάρχησε διὰ τῆς ἐπικρατήσεως ὑπερόχουν δημιουργικῶν δυνάμεων, ἐμπνευσθῶν θαυμασμὸν ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν δημιουργίαν τῶν παρελθόντων αἰώνων.

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ αὕτη κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξεως κατ’ ἀνάγκην ἔμελλε νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀντίδρασιν, τὴν ἐπανάστασιν, ἥτις ιρούει ἥδη τὰς πύλας τῆς ἰστορίας. Οὐδὲ δύναται νὰ ἔξορκίσῃ τὰς καταχθονίους δυνάμεις, ἃς ἐπεκαλέσθη, καθ’ ὃν χρόνον διὰ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐδημιούργει τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς δύναμιν καὶ κυριαρχίαν. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία περιέρχεται δισημέραι εἰς κατάστασιν κρίσιμον. Ἡ ἀστικὴ τάξις εἶπε τὸν τελευταῖον αὐτῆς λόγον. Ὁ ὑπ’ αὐτῆς δημιουργηθεὶς πολιτισμὸς δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἀνθρωπίνων χρειῶν· ἀφ’ ἑαυτοῦ καταρρέει. Ἄλλ’ ἀφ’ ἑαυτοῦ αὐξάνεται καὶ ἐμπεδοῦται ἡ ίσχὺς τοῦ Προλεταριάτου. Εἰς τοῦτο θᾶττον ἡ βράδιον μοιραίως θέλει περιέλθη ἡ κοινωνικὴ δύναμις, ἡ πολιτικὴ ἔξουσία. Ἐκ τίνοιν αἴτιων;

Διὰ τῆς νεωτέρας βιομηχανίας τὸ πατριαρχικὸν ἐργοστάσιον μετεμορφώθη εἰς μέγα ἐργοστάσιον τοῦ κεφαλαιούχου ἀστοῦ. Ὡς ἐκ τούτου στρατιωτικὴ ὁργάνωσις τῆς ἐργασίας. Ὁ ἐργάτης μετεμορφώθη εἰς δοῦλον τῆς ἀστικῆς τάξεως, τῆς τῶν κεφαλαιούχων. Τυραννία ταπεινή, μισητή καὶ ἀνυπόφορος, καθ’ ἐκάστην βεβαιοῦσα, ὅτι μοναδικὸν αὐτῆς μέλημα εἶνε τὸ κέρδος. Ὁσημέραι ἡ τραγῳδία ἔξελίσσεται ἀπανθρωπότερον. Δὲν καταστρέφεται μόνον ἡ ἐργατικὴ τάξις τῶν χειρωνάκτων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ μικρο-

βιομήχανος, δικαιόμενος δι εἰσοδηματίας, ως τεχνῖται καὶ οἱ χωρικοί. Ὅλοι προλετάριοι· τὸ περιωρισμένον αὐτῶν κεφάλαιον δὲν δύναται νῦν ἀνταγωνισθῆ πρὸς τὴν μεγάλην βιομήχανίαν, πρὸς τὸ μέγα κεφάλαιον. Ἐκ τούτου αὖται τὸ Προλεταριάτον κατ’ ἀριθμόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιὸν καὶ κατὰ δύναμιν.

Καθῆκον ἔχει τὸ Προλεταριάτον ἄρα νὰ κατανοήσῃ τὸν δυστυχῆ αὐτοῦ κλῆρον, νὰ συγκεντρώσῃ τὰς διεσκορπισμένας δυνάμεις του, νὰ διμονοήσῃ, νὰ δργανωθῇ εἰς ἐνιαίαν δύναμιν καὶ ἀλληλεγγύην. νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν δυσχερειῶν τῆς ἀστικῆς τάξεως, τοῦ ἀνταγωνισμοῦ αὐτῆς, τῶν ἐσωτερικῶν σπαραγμῶν. Ὁ πραγματικός, διὰδιάλλακτος ἔχθρος τῆς ἀριστοκρατίας δὲν εἶνε ἄλλος ἢ τὸ Προλεταριάτον ἐπερημένον πάσις ἰδιοκτησίας. Ὁ Προλετάριος οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀστικὴν οἰκογένειαν. Ἀπώλεσεν ἐπίσης τὸν ἐθνικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα ἐν τῇ νεωτέρᾳ βιομήχανικῇ ἐργασίᾳ διὰ τῆς ὑποταγῆς του εἰς τὸ κεφάλαιον. Κοσμοπολίτης, Ἄγγλος καὶ Γάλλος, Γερμανὸς καὶ Ἄμερικανός. Νόμοι, ἡθική, θρησκεία ἀποτελοῦσι δι’ αὐτὸν ἀστικὰς προλήψεις, δηπισθεν τῷν δποίων λανθάνουσιν ἀστικὰ συμφέροντα μόνον.

Ως ἐκ τούτου δι Προλετάριος εἶνε κομμουνιστὴς ταῦτοχρόνως καὶ κοσμοπολίτης. Πᾶσα γῆ πατρίς.

Ο Κομμουνισμὸς δὲν ζητεῖ τὴν κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας· ἐπιδιώκει μόνον τὴν κατάργησιν τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας, ἥτις εἶνε ἢ κατάργησις τῆς ἀτομικῆς κτήσεως, ἀποτελέσματος τῆς ἀδικίας καὶ τοῦ σφετερισμοῦ τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας τοῦ Προλεταριάτου, τῆς προσωπικῆς δουλείας· παρ’ οὐδενὸς ἀφαιρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς κτήσεως κοινωνικῶν προϊόντων, ἀλλ’ ἀφαιρεῖ τὴν δύναμιν τῆς ὑποδουλώσεως καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἀλλοτρίας ἐργασίας.

Η σημερινὴ οἰκογένεια, ἢ ἀστική, βάσιν ἔχει τὸ κεφάλαιον καὶ τὸ ἀτομικὸν κέρδος. Μόνον ἀστικὴ ὑπάρχει οἰκογένεια· ἢ ἐργατικὴ εἶνε πορνική. Η μεγάλη βιομήχανία κατεβαράθρωσε τὰ πάντα: οἰκογένειαν, ἐκπαίδευσιν, τουφερότητα γονέων καὶ τέκνων. Ο ἀστικὸς γάμος εἶνε κοινοκτημοσύνη τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν· ἐπισημοποιημένη πορνεία.

Καὶ κατακόρυφον τοῦ Διαγγέλματος.

«Ο ἐργάτης δὲν ἔχει πατρίδα. Τὸ Προλεταριάτον πρέπει νὰ κατιλάβῃ τὴν πολιτικὴν ἔξουσίαν, νὰ ψιφωθῇ ὡς κυρίαρχος κοινωνικὴ τάξις καὶ ν' ἀποτελέσῃ τὴν ἀμοιβαίαν ἐκμετάλλευσιν. Τούτου κατορθουμένου, θὰ καταπαύῃ πᾶσα μεταξὺ αὐτῶν ἔχθρα.

Τὸ Προλεταριάτον διὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν πολιτικὴν του κυριαρχίαν πρὸς ἀφαίρεσιν βαθμιαίαν παρὰ τῆς ἀστικῆς τάξεως δλων τῶν κεφαλαίων, συγκεντρωθησομένων εἰς χεῖρας τῆς Πολιτείας. Τοῦτο ἐπιτευχθήσεται·

1ον) Δι^ε ἀπαλλοτριώσεως τῆς κτηματικῆς ἴδιοκτησίας πρὸς ὄφελος τῆς Πολιτείας.

2ον) Διὰ βαρείας προοδευτικῆς φορολογίας.

3ον) Διὰ καταργήσεως τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος,

4ον) Διὰ κατασχέσεως τῆς περιουσίας δλων τῶν ἐκπατριζομένων καὶ τῶν ἀντεπαναστατῶν.

5ον) Διὰ συγκεντρώσεως τῆς πιστώσεως εἰς τὴν Πολιτείαν, ἰδρυουσαν ἐθνικὴν Τοάπεζαν διὰ τῶν κεφαλαίων αὐτῆς μετ' ἀποκλειστικοῦ μονοπωλίου.

6ον) Διὰ συγκεντρώσεως εἰς χεῖρας τῆς Πολιτείας τῶν μεταφορικῶν βιομηχανιῶν.

7ον) Διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐθνικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐθνικῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν χέρσων ἐκτάσεων καὶ τῆς βελτιώσεως τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν, συμφένων πρὸς γενικὸν σχέδιον.

8ον) Διὰ τῆς ὑποχρεωτικῆς δλων ἐργασίας, δι^ε ὁργάνωσεως βιομηχανικῶν στρατιῶν, κυρίως γεωργικῶν.

9ον) Διὰ τοῦ συνδυασμοῦ βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς ἐργασίας· διὰ τῆς προπαρασκευῆς δλων τῶν μέτρων, δι^ε ὃν ἐξαλειφθήσεται βαθμηδὸν ἢ διαφορὰ πόλεων καὶ ἐξοχῶν.

10ον) Διὰ δημοσίας καὶ δωρεὰν ἐκπαιδεύσεως τῶν παίδων, διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἐργασίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἐργοστασίοις· διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς ὑλικῆς παραγωγῆς».

Καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κομμουνιστικὸν Διάγγελμα καλεῖ εἰς προσοχὴν καὶ ἐγρήγορσιν τὸ παγκόσμιον Προλεταριάτον:

«Ἐργάται δλου τοῦ κόσμου, ἐνισθῆτε».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Πάλη τῶν Τάξεων.

Ο Κομμουνισμὸς διὰ τοῦ Κηρύγματος τούτου τίθεται ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῆς ἴστορίας. Αἱ βάσεις, ἐφ' ᾧ στηρίζεται, ἡ λογική, ἀπασα αὐτοῦ ἡ ἐπιχειρηματολογία μαρτυροῦσι πᾶν τούναντίον.

Πρῶτον αὐτοῦ ψεῦδος ἡ πάλη τῶν τάξεων.

Ο περὶ τὸν βίον ἄγων εἶνε τὸ πρώτιστον θεμέλιον τῆς ἴστορίας. Μαρτυροῦσι φύσις καὶ ἴστορία.

Ἡ ἀνόργανος φύσις εἶνε δημιούργημα ἀκαταπαύστου ἄγῶνος· ἡ Βιολογία διδάσκει, ὅτι ἄγων διεξάγεται καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀτομικῷ ζωϊκῷ ὁργανισμῷ, τῷ τῶν κυττάρων ἀκόμη πληρέστερον καὶ ἀποτελεσματικότερον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ, τῷ τε ἀτομικῷ καὶ τῷ συνολικῷ. Τοῦτο συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν ἐπίρρωσιν αὐτοῦ. Ἄλλο ἔτι μᾶλλον δὲ ἄγων οὗτος ἐκδηλοῦται ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ ἐξελίξει τοῦ ὅλου ἀνθρωπίνου γένους.

Ο τοιοῦτος ἄγων τυγχάνει ἀπότοκος ἐσωτερικῶν δρμῶν ἐμφύτων, καθ' ᾧ οὐδεμία δύναμις, φυσικὴ ἢ ἡθική, δύοθεν δήποτε προερχομένη, εἶνε ἵκανη ν' ἀντιπαραταχθῆ καὶ καὶ νὺν σταματήσῃ τὴν ἔξασκησιν αὐτῶν ἀπορρέει ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας. Ἐκ τοῦ ἀκαταπαύστου τούτου ἄγῶνος ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀντλεῖ ἐκάστοτε νέας δυνάμεις ἴσχυροτέρας καὶ πραγματικωτέρας.

Ἡ ἔλλειψις ἀντιθέσεων ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ ἀνθρώπων, λογικῶν ὄντων, ρεπόντων πρὸς ἀνώτερον καὶ εὐγενέστερον βίον, τυγχάνει ἀντίθετος πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἴστορίαν. Αἱ ἀντιθέσεις αὗται, πολλάκις καταλήγουσαι εἰς συγκρούσεις, διμαλὰς μᾶλλον ἢ ἀγωμάλους, τυγχάνουσιν ἐκδηλώσεις ἡθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων, ἔξωθινσῶν τὸ ἀνθρώπινον γένος πρὸς τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμόν.

Προτιμῶ τὴν θυελλώδη ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν ἥρεμον δουλείαν, ἔλεγεν δὲ Ρωμαῖος φιλόσοφος καὶ φήτωρ Κικέρων.

Αἱ παλαιαὶ ἀσιατικαὶ κοινωνίαι, κατὰ τὸ πλεῖστον παραγνωρίσασαι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὑπόδοουλοι ὑπερφυοῦς

δυνάμεως, μή τολμᾶσαι νὰ ἔρευνήσωσιν ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ αὐτονομίᾳ τὸ πρόβλημα τοῦ ἐπιγείου αὐτῶν βίου, ἐλαχίστην ἔσχον ἀντίληψιν τῆς προόδου. Τούναντίον ὁ Ἑλληνορωμαῖκὸς κόσμος, οἱ νεώτεροι εὐρωπαῖκοὶ καὶ ἀμερικανικοὶ λαοί, ὑπὸ τὴν πνοὴν τῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ἐτόνωσαν τὰς ἕαυτῶν δυνάμεις, ἡθικὰς καὶ κοινωνικάς.

Αἱ μεγάλαι κατακτήσεις τῆς ἴστορίας ἐν παντὶ τῷ ἐπιστητῷ, ἐν τῷ οἰκονομικῷ βίῳ, ἐν τῇ ἐθνικῇ σταδιοδρομίᾳ, ἐπετεύχθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀγώνων, αἴματηφῶν ἢ ἀναιμάκτων, διὸ δὲν ἀποκατέστη ἡ ἀληθεια καὶ ἡ δικαιοσύνη. Χειραφέτησις, ἀπελευθέρωσις· τοῦτο εἶνε τὸ πρόβλημα τοῦ διανοούμενου ἡθικοῦ ἀνθρώπου. ἾΑλλος ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη δὲν κατορθοῦται μόνον διὰ τῶν λογικῶν συζητήσεων, διὰ τῆς πειθοῦς· τὸ πάθος, τὸ μῆσος, αἱ προλήψεις δὲν ἐπιτρέπουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν διὰ τοῦ λόγου πραγμάτωσιν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Ἀνάγκη χρήσεως καὶ τῆς βίας. Ἡ βία βιάζεται. Εἶνε τὸ δίδαγμα τῆς ἴστορίας.

Μεγάλαι ἰδέαι καὶ ἀρχαί, κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ θεσμοί, διεξεδικήθησαν καὶ ἐπετεύχθησαν διὰ τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ κατελέθησαν, ὅσακις τὸ ἐπιδιωκόμενον δὲν ἐπετεύχθη. Θρησκευτική, ἐπιστημονική, κοινωνικὴ ἐλευθερία, ἴδιοκτησία, πολιτικὴ χειραφέτησις ἐξησφραλίσθησαν διὸ τοῦ ἀγῶνος. Διὸ αὐτοῦ καὶ μόνου ἐπατάχθη ἡ τυραννίς τοῦ ἐνός, τῶν ὄλιγων, ἢ τῶν πολλῶν, ἐνεκαινίσθη δὲ νέα τάξις πραγμάτων ἐν τῇ ἴστορίᾳ, κρείττων καὶ ἀνθρωπινωτέρα.

Οἱ ἀληθής, ὁ πραγματικὸς ἀνθρωπος, ὁ κεκτημένος πλήρη τὴν συνείδησιν ἕαυτοῦ, λαμπρόντων καὶ δικαιομάτων, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας, δὲν ἀγωνίζεται μόνον ὑπὲρ τοῦ προσωπικοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν δμοίων ἀνθρώπων, τῶν δμοειδῶν ἢ τῶν ἀλλοειδῶν. Ὅσον καὶ ὃν ὁ ἀγὼν οὗτος λαμβάνῃ μείζονας διαστάσεις, ἀφιλοκερδῶς διεξαγόμενος ὑπὲρ τῶν ἀνθρωπίνων ἴδεωδῶν τῆς ἴσοτητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, κατὰ τοσοῦτον καθίσταται εὐγενέστερος καὶ ἀποτελεσματικότερος. Πολλάκις ὁ διεξαγόμενος ἀγών πρακτολουθεῖται ὑπὸ καταστροφῶν, βαίνει μέχρι παντολεθρίας. Τὸ εἶδος ὑποχωρεῖ, ἢ καὶ ἀπόλλυται, ἀλλὰ τὸ γένος

παραμένει. Δημιουργοῦνται ἐξ αὐτοῦ νέαι δυνάμεις, θέσεις καὶ ἀντιθέσεις, ἡθικαί, φιλοσοφικαί, κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαί.³ Ισότης καὶ ἀνισότης, ἐλευθερία καὶ ὑποτέλεια ἀνταγωνίζονται ἐν τῇ νέᾳ τῶν πραγμάτων ἔξελιξει, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐνισχύεται ἕτι μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνη συνείδησις, ἢ κυριαρχία τοῦ ἡθικοῦ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Δὲν λείπουσιν οἵ ἔκτροχιασμοί, αἱ παρεκτροπαί, ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἡθικῶν κανόνων τῆς ἀγάπης, τῆς συμπαθείας, τῆς ἄλληλεγγύης. Καταχρᾶται ὁ ἴσχυρὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἀσωτεύων καὶ ἀπολαύων· ὁ ἀπόκληρος, ὁ ἀσθενής, ὁ ἀποχειροβίωτος ἐργάτης παρίσταται ἐν τῷ συμποσίῳ τῆς τρυφῆς καὶ τῆς ἀκολασίας οὐδὲν δίκαιον κεκτημένος, οὐδεμίαν κοινωνικὴν ὑπόστασιν καὶ σημασίαν. Τὸ ἔκτροπον τοῦτο ~~Μὰ προκαλέσῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἐπανάστασιν τῆς συνειδήσεώς του.~~ Νέος ἀγῶν μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων, φυσιολογικός, ἡθικός, κοινωνικός, πολιτικός, ἐθνικός, οἰκονομικός ἐπὶ τέλους. ³Επαναστάσεις καὶ ἀναδημιουργία.

* * *

Ο οἰκονομικὸς ἀγῶν τυγχάνει ὁ συνηθέστερος πάντων τῶν κοινωνικῶν ἀγώνων, ³Ἐν τῇ ἀνίσῳ διανομῇ τῶν προϊόντων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν μείζονα μερίδα λαμβάνοντος τοῦ παράγοντος τοῦ κεφαλαίου ὑπὸ τὸ καθεστώς σύστημα τῆς ἔξαρτήσεως καὶ τῆς ὑποτελείας τοῦ ἀποχειροβιώτου, οὗτος. νυχθημερὸν ἐργαζόμενος, ἀλλ' ἐλάχιστον ἀμειβόμενος, ἐπιλαμβάνεται πάσης εὐκαιρίας κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς πρὸς διατάραξιν τοῦ λειτουργοῦντος κοινωνικοπολιτικοῦ καθεστῶτος ἐν τῇ διεκδικήσει τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ συμφερόντων ³Αντιμέτωποι ἐργάτης καὶ Κεφαλαιούχος, τέως ἀδελφοὶ καὶ συναγωνισταί· ὁ δεύτερος δημιούργημα καὶ ἐντολοδόχος τοῦ πρώτου ἐν τῇ παραγωγικῇ λειτουργίᾳ τῆς κοινωνίας· ἀλλ' ἡ ὑπεροψία τοῦ κεφαλαιούχου, ἡ βούλησις πρὸς ἐπικράτησιν καὶ κυριαρχίαν, ἡ ἀπορρόφησις καὶ ἡ σπατάλη τῶν ἐργατικῶν δυνάμεων ὅδηγει μοιραίως πρὸς τὴν σύγκρουσιν, ³Ἐξ οἰκείων τὰ βέλη· ἡ ἐργατικὴ δύναμις κατεξανίσταται κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ κεφαλαίου· ἐξαναγκάζει πρὸς ὑποχώρησιν καὶ συνθηκολογίαν.

Ἐν τῇ οἰκονομικῇ παραγωγῇ τῶν προϊόντων πρὸς θεραπείαν τῶν ἀνθρωπίνων χρειῶν ἐκδηλοῦται ἑκάστοτε ἐν τῇ ἴστορίᾳ τὸ φαινόμενον τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ληστεύσεως. Τὸ πρῶτον εἶνε τὸ κανονικόν τὸ δεύτερον τὸ ἀκανόνιστον· ἐν τῷ πρώτῳ ὑπολανθάνει τὸ δεύτερον· ἔξασκηθεῖσα βίᾳ δὲν ἀκυροῖ τὸ δίκαιον τῆς ληστευθείσης ἐργασίας· ἢ δ' ἐξ αὐτῆς προελθοῦσα αὐξησίς καὶ ἐνίσχυσίς τοῦ κεφαλαίου καθίστησι τοῦτο παραγωγικότερον· ἀλλ' ἀπεργάζεται πολλάκις τὴν οἰκονομικὴν πανωλεθρίαν, ἐπερχομένης ἀτονίας τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ληστευσάντων καὶ τῶν ληστευθέντων. Μόνον διὰ τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ τῆς εἰλικρινοῦ συμπράξεως ἐργασίας καὶ κεφαλαίου, παραλλήλων οἰκονομικῶν δυνάμεων, παρεχουσῶν τὴν παραγωγικὴν αὐτῶν συμβολήν, ἔξελίσσεται ἢ οἰκονομικὴ λειτουργία. Ἀνταγωνισμός, ἀλλὰ καὶ ἀλληλεγγύη. Ἐν τῇ συνδιαλλαγῇ ἀμφοτέρων εὑροῦται τὸ ἀπόρρητον τῆς οἰκονομικῆς συνθέσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ἐθνικῶν δμάδων. Τὸ πρόβλημα αὐτῶν λύεται ἐκ περιτροπῆς διὰ τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῆς συμφιλιώσεως αὐτῶν καὶ συνεργασίας.

Ἡ ἴστορικὴ ἔξέλιξις τοῦ κεφαλαίου ἐν τοῖς νεωτέροις καιροῖς ὑπῆρξεν ἐπωφελεστάτη ἡθικῶς καὶ οἰκονομικῶς διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὁπόσα καὶ ὅποια τὰ κατορθώματά του! Ὁ σύγχρονος βιομηχανικὸς πολιτισμὸς δύναται ἵσως νὰ καταγγελθῇ, ὅτι ὑπῆρξεν ἐπιζήμιος πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἡθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν, στρέψας τὴν προσοχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου δόντος πρὸς ἀγαθὰ πρακτικότερα καὶ ἐπωφελέστερα· δύναται ἵσως νὰ στενοχωρῇται ἐπὶ τούτῳ ὁ θρησκευτικὸς ἢ ὁ φιλοσοφικὸς ἰδεολόγος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὁ ὑλιστικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ Μαρξισμοῦ, τῆς πάλης τῶν τάξεων, τῆς ἐπικρατήσεως καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Προλεταριάτου, ὁ διακηρύττων τὰ δίκαια τοῦ στομάχου ὑπέρτερα τῶν τοῦ ἐγκεφάλου, ὁ ἀποβλέπων εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ στομάχου ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, τοῦ ποσοῦ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ, διὸ δὲ οὐχὶ αἱ ἴδεαι, ἀλλ' αἱ φυσικαὶ καὶ ὑλικαὶ δρέξεις πρέπει νὰ κυβερνῶσι τὸν κόσμον.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἀνάγκη νὰ κατανοήσῃ ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης. Ὁπως περισωθῇ ἀπὸ ἐπικειμένης νέας καταστροφῆς, καθηκον ἔχει νὰ μελετήσῃ σοβαρῶς τὰ ἴ-

στορικὰ χρονικὰ αὐτῆς, πρωτίστως τάς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου. Καὶ τότε συνεκρούσθησαν πενία καὶ πλοῦτος· ἔξανέστη ὁ δοῦλος, ὁ Σπάρτακος, κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ τυράννου, τοῦ διεφθαρμένου Πατρικίου. Δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι, πιέζοντες καὶ πιεζόμενοι, συνεκρούσθησαν μέχρι θανάτου. Οὐδεμία κατὰ τῆς συγκρούσεως ταύτης συνδιαλλακτική δύναμις. Ἐπῆλθεν ως ἐκ τούτου ἀμφοτέρων ἡ ἔξωλεια. Τὸ χείριστον πόντων, ἡ ἐπὶ αἰῶνας διπισθιδρόμησις τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ μεγάλη μετανάστευσις τῶν Βαρβάρων.

Τοιοῦτος κίνδυνος ἐπαπειλεῖται καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν παρακρούσεων. Ἀνάγκη γὰρ κατανοηθῆ τοῦτο ὑπὸ παντὸς διανοούμενου, καὶ πρωτίστως ὑπὸ τῶν διευθυνόντων τὰ πρᾶγματα τῶν λαῶν, ἐπισήμων καὶ ἀνεπισήμων.

Ἄπὺ καταβολῆς κόσμου διεξάγονται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγῶνες φυλετικοί, ἐθνικοί, θρησκευτικοί, οἰκογενειακοί, γλωσσικοί, φιλοσοφικοί, κοινωνικοί, πολιτικοί, οἰκονομικοί, διεθνεῖς. Διὰ τῶν ἀγώνων τούτων σφυρηλατεῖται ἡ ιστορικὴ αὐτῶν ὑπόστασις καὶ ίσχύς. Ἄνευ ἀγῶνος οὐδεμία πρόδοσις καὶ αὐτεπίγνωσις τούναντίον, ἀτονία τῶν ἡθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων καὶ ίδιοτήτων.

Πάλη τῶν τάξεων ὑπὸ τὴν περιωρισμένην οἰκονομικὴν αὐτῆς ἔννοιαν ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ὑφίσταται. Ἐκδηλοῦται ἀναγτιρρήτως πάλη οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ἐξ αὐτῆς δὲ ἀναπτύσσονται ἔτι μᾶλλον αἱ παραγωγικαὶ τῶν λαῶν δυνάμεις. ἄλλος δὲ τοιαύτη πάλη κατανέμεται καὶ ἐπεκτείνεται μεταξὺ πασῶν τῶν κοινωνικῶν ὅμιλων, καὶ τῶν ἡθικῶν, καὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ τῶν οἰκονομικῶν. Τοῦ τοιούτου φυσιολογικοῦ φαινούμενου δὲν ἡδυνήθη νοῦ ἀντιληφθῆ ἡ μαρξικὴ ίδεολογία. Ἐμελέτησε τὰ πρᾶγματα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, λαυδάνουσα ὑπὸ δψει τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα μένον, ἐκ τῆς ἀπόψεως δὲ ταύτης ἔξηγαγε τὰ συμπεράσματά της. Ἡ πάλη τῶν τάξεων εἶνε τὸ πρῶτον ψεύδος τῆς θεωρίας.